

Statsminister Per Bortens tale
i Tromsø 30. mai 1970.

Utdanningssamfunnet i 1970-årene.

I Universitetet
i Tromsø.

Stortingsvedtaket av 20. juni 1969 om opprettelse av universitet i Tromsø er ett av de mest betydningsfulle vedtak for forskning og undervisning for 70-årenes Norge. Vi regner med at Universitetet i Tromsø vil oppfylle mange ulikeartede formål. Det vil gjøre det mulig for ungdom fra denne landsdelen lettere å få realisert sine utdannelsesplaner - i alt for lang tid har Nord-Norge relativt sett hatt for liten del i forskning og høyere undervisning.

Videre regner vi med at Tromsø som universitets - by har spesielle forhold å by på av egenverdi for norsk forskning. Jeg vil i denne forbindelse bare peke på den betydning som polaregnene spiller i verden. Utforskning av alt som har med arktiske forhold å gjøre skulle ligge særdeles vel til rette for Universitetet i Tromsø. Innenfor den arbeidsdeling vi av ressursmessige årsaker må gjennomføre, er oppgaven å bygge et universitet med bredest mulig undervisnings- og forskningsområde.

Interessant synes jeg også det vil bli å se hvordan undervisnings- og forskningsmiljø vil absorberes i produksjons- og næringsliv i Nord-Norge.

Forskning og undervisning vil i 70-årene for langt flere bli en del av dagliglivet i det samfunn det legges til, ethvert forsøk på isolasjon vil være

til skade for så vel universitetet som lokalsamfunnet.

Styret har lagt fram alternative planer for framdriften av Universitetet. I prinsippet står man overfor to ulike veier, det perfektjonistiske eller det provisoriske alternativ. Regjeringen har gitt sin tilslutning til styrets forslag, som går ut på raskest mulig etablering av undervisning og forskning i provisoriske lokaler. Det er så meget å vinne ved denne fremgangsmåte at noe annet ikke synes lett å forsvare. Jeg er fullstendig oppmerksom på den kritikk man vil pådra seg dersom provisoriene ikke skulle bli avløst av fullverdige permanente ordninger til planlagt tid. Men istedenfor å forberede oss på å møte kritikken for dette, vil jeg heller gå inn for å avverge kritikk, ved at de nødvendige bevilgninger blir gitt. Vi ser med stor optimisme på mulighetene for gode kombinasjoner med de eksisterende sykehus, med Tromsø museum, med Nordlysobservatoriet, Holt forsøksgård, de maritime og tekniske skoler, yrkesskolene, fremtidige distrikthøgskoler, lærerskolen, og naturligvis med landsdelens næringsliv.

Jeg vil ved denne anledning rette en takk til styret for Universitetet i Tromsø. Etter min mening har det gått til arbeidet med det rette engasjement og gjort så vel lokalsamfunnet som landet for øvrig

en stor tjeneste ved å legge fram planene så raskt, og likevel tilstrekkelig vel begrunnet. I sine overlegninger har sikkert styret hatt mange vanskelige valg, bl.a. mellom å gå inn for det de selv kaller "Soria Moria" og provisoriealternativet. Vi får håpe at vi får full tilslutning til den linje som Regjeringen har slått inn på etter tilråding av styret.

Vi kan bare beklage at universitet i Nord-Norge ikke er realisert på et langt tidligere tidspunkt.

II Utdannelse

Endringene i utdanningssystemet omfatter både lengden av utdanningstiden og bredden i tilbudet av undervisning. Om en kaller dette forbruk til såkalte kulturformål eller en faktor av betydning for nasjonalproduktet, er antakelig likegyldig for vår drøfting.

På dette område følger utviklingen samme kurve som på så mange andre felter. Den viser en langsom stigning fram til siste verdenskrig, og deretter meget rask stigning:

De beløp som bevilges til utdanning over statsbudsjettet, er i 1970 i løpende kroner mer enn 30 ganger så store som i 1939, og for universiteter og høgskoler er beløpene 60 ganger så store, mens f.eks. konsumprisindeksen for samme 30-års periode er steget til det firedobbelte, og lønnsindeks for industriarbeidere til noe over det seksdobbelte.

Samlet student-tall ved universitetene og høgskolene i Norge er i dag 2 1/2 ganger så stort som samlet elevtall i gymnasiet før krigen. Universitetene har fått oppgaver som både i omfang og kompleksitet har utviklet seg med rivende hastighet. På universitetsnivå er det mye vanskeligere å tilpasse seg endrede forhold på kort sikt enn når det gjelder annen utdanning, fordi tilpassingsprosessen krever så lang tid. En universitetslærers kvalifiserings-tid er lang.

Ett av de problemer universitetene, høgskolene og Regjeringen har å kjempe med, er den store tilgangen på studenter til enkelte fakulteter og de begrensede muligheter for å skaffe et tilstrekkelig antall studieplasser. Problemstillingen er tradisjonell og velkjent innen medisin, den er nå i ferd med å spre seg fra fagområde til fagområde. Særlig ille ser det ut til å gå i samfunnsvitenskapene - jeg har hørt referert tall, foreløpig ubekreftet, som indikerer at dobbelt så mange studenter søker til psykologistudiet som det med rimelighet er mulig å skaffe forsvarlig undervisning.

Ett spørsmål vi som ansvarlige naturlig må stille i denne sammenheng, er da dette: Er det en menneskerett å få den undervisning man ønsker, så vel når det gjelder valg av fagområde som nivå av undervisning ?

Dette er et så komplisert spørsmål at det er ingen gitt å svare ubetinget på det. Jeg har imidlertid lyst til å stille spørsmålet i denne forsamling. Når man skal forsøke å svare, tror jeg at man på forhånd bør godta enkelte forutsetninger. En av disse er den økonomiske lov vi er undergitt i all forvaltning, loven om de begrensede ressurser. Dette er et spørsmål om hvor man skal sette inn den siste krone, eller mer relevant i denne sammenheng, den siste millionen. Det er lett nok å stille opp den ideelle fordring ut fra grupper og enkeltpersoners behov og ønsker. Regjering og Storting må imidlertid ta avgjørelsen om hvor det offentlige skal sette inn de økonomiske ressurser. Dette burde naturligvis skje etter en vurdering også av behovet for ferdige kandidater fra universiteter og høyskoler.

Uten styring kan ikke dette gå - jeg kan bare vise til et eksempel jeg så referert fra Sverige nettopp, de har samme problemer som vi - også der en eksepsjonell stor tilstrømning til særlig de samfunnsvitenskapelige fag. Det blir der som illustrasjon reist tvil om hvor tilfreds en magister i sosiologi ville føle seg med å begynne som lærling i bokholderiet i en bank, som 25-årig og familieforsørger.

Ett av de spørsmål som melder seg i denne sammenheng er hvor mange som fullfører et studium i forhold til dem som begynner på det.

Etter oppgaver fra NAVF's utredningsinstitutt var fullføringsprosenten for psykologi (etter 11 år fra studiet startet) litt over 40. Dvs. at frafallet var nær 60 %, og hva verre er - frafallet kommer for mange etter lang studietid, helt opp til 7 - 8 år. Over halvparten av dem som faller fra, har en studietid bak seg på over 3 år før de gir opp. Dette gir atskillig tankestoff i retning av behov for begrensning og kriterier for opp-tak. For en god del av de 60 % må vel studietiden være mere eller mindre bortkastet.

For sosiologi er tallene ennå verre. Der er fra-fallet 75 % og fullføringen 25 % etter 11 år.

Alle åpne studier viser høye frafallsprosjenter, og vi vet lite om årsaken. Men den må vel være "tilkort-komming" av et eller annet slag, enten evnemessig, økonø-misk eller på grunn av feil forhåndsorientering og mang-lende forutsetninger til å vurdere hva man gir seg ut på.

Selve de absolutte frafallstall må tas med visse forbehold på grunn av det begrensede grunnlags-materiale. En del studenter er gått over i andre studier for eksempel, men i størrelsesorden er vel tallene riktige. Som sagt, disse tallene tør jeg ikke helt ut stole på, men de viser i hvert fall en trend som gjør at det er full grunn til å diskutere problemene som her reises. Det er rik-tig også av hensyn til dem som slutter-uten noe eksamens-bevis. Enkelte av disse blir gitt tilfeldighetene i vold når de kom-mer ut i arbeidslivet, og står kanskje dårligere rustet

enn de som har en yrkesskoleutdannelse av tilsvarende lengde.

Særlig er det for myndighetene grunn til å være observant på spørsmålet om studieveiledningen er så effektiv som ønskelig.

De problemer universitetene og høgskolene står overfor i dag, er da følgende:

- 1) Det er for liten kapasitet til å ta imot tilgangen av nye studenter.
- 2) Vi har for liten evne til å gi studentene god veiledning.
- 3) Det er på enkelte områder for liten tilgang av såkalt akademisk arbeidskraft til å dekke registrerte samfunnsbehov.
- 4) Nye behov for undervisning melder seg med krav om nye undervisningsformer, voksenopplæring, etterutdanning, omskolering.
- 5) Ønsker om en geografisk spredning av universitetene er til dels i konflikt med behovet for utbygging og effektivisering på kort sikt av de eksisterende.

Vi ønsker nå at også universitetenes oppgaver skal løses ved en spredning av utdanningsinstitusjonene. De er ønskelige som regionale stimuleringsfaktorer.

Det er således nødvendig å holde klart for seg hva selve hovedforutsetningen er for utbyggingen. Innenfor de rammer som selve utgangspunktet setter, må en finne så rasjonelle løsninger som mulig.

En geografisk spredning av universiteter gjør det ikke nødvendig å bygge dem alle over samme lest med samme fagområde. Tvert om bør det tas sikte på en

systematisk arbeidsdeling mellom dem. Dette er klart nødvendig når det gjelder de særlig kostbare forskningsdisipliner, f.eks. kjernefysikk eller transplantasjonen innen medisinen, som professor Hjort brukte som eksempel i fjernsynet i går kveld, men det må kunne være formålstjenlig også for andre områder å vurdere og avveie en arbeidsdeling mot behovet for allsidighet og den stimulans som konkurransen og valgmulighetene gir for lærere og studenter.

Også når det gjelder læreplaner, burde det være mulig å unngå en fullstendig konformitet, selv om det bør være klart at deksamener fra ett universitet uten videre må kunne godtas av et annet.

Som nevnt - i løpet av de siste årene har vi hatt en enestående øking i tallet på ungdom som søker allmennutdanning. Det samme gjør seg gjeldende også for yrkesutdanning av alle slag. Jeg kan nevne at i dag går nesten en tredjedel av våre 16-17-åringer i gymnas mot bare en av elleve i 1950-51. Økingen i antall unge som søker videregående utdanning, er sterkere de siste fem år enn tidligere. Det er ingen grunn til å tro at vi nærmer oss noen kulminasjon i denne utvikling, etter mitt skjønn er det nettopp i dette forhold en av våre store muligheter ligger.

Den raske veksten i søkingen til høyere allmennutdanning og yrkesskole må vi være forberedt på å fange opp blant annet ved universiteter og høyskoler. Som berørt i annen sammenheng skaper dette

store problemer, bl.a. med å skaffe til veie tilstrekkelig kvalifisert og stort nok antall lærerkrefter. Løsningen på det lavere skoleplan - gymnas, yrkesskoler og tilsvarende - ser ikke særlig problematisk ut. Ved siden av det pedagogiske og fagmessige, som jo må løses i marsjen, tror jeg at det skal være mulig å skaffe bevilgningsgrunnlag for en utbygging i noenlunde tilfredsstillende tempo.

På universitet - og høgskolenivå ligger det imidlertid foran oss så store udekkede behov så vel for lærerkrefter som læresteder at radikale tiltak må treffes. Ett av dem er opprettelsen av universitetet her i Tromsø og organiseringen av lærestedene i Trondheim til et universitet.

Det må imidlertid mere til. Det faller meg nærmest i tankene å stoppe ved alle de frittstående forskningsinstitutter som er opprettet etter krigen. De fleste av disse har sitt utspring i forskningsrådene på en eller annen måte, men vi har også en rekke andre offentlige forskningsinstitutter som etter mitt skjønn representerer store uutnyttede ressurser for utdanning av studenter på høyt nivå så vel som grunnfags- og mellomfagsstudenter. I sin ytterste konsekvens innebærer denne løsningen en integrasjon av de såkalte frie forskningsinstitutter i høgskole- og universitetssystemet. Dette kan for mange synes som en uløselig organisatorisk oppgave - jeg tror det her er et spørsmål om vilje til nytenkning. Gjennom Regjeringens forskningsutvalg tror jeg at vi skal være de bestående institusjoner behjelpelig med å få satt den slags nye tiltak ut i livet uten altfor store friksjoner

Her kommer diskusjonen naturlig inn på det som er kalt universitetenes og forskernes frihet. I Hornbæk i Danmark var det nettopp en konferanse i NORDFORSKs regi, hvor man kom inn på forholdet mellom forskning og masse-media - og myndighetene. Jeg vil sitere generaldirektør Fehrm ved "Styrelsen för teknisk utveckling", Stockholm, som bl.a. sa på konferansen: "vi är inte längre i den situation att det bara är fråga om vad vi kan. Vi kan mer ock mer, och vi kan åtminstone teoretisk sett förfärligt mycket. Det är i hög grad också en fråga om vad vi vill göra, vad vi bör göra ock i hög grad också vad vi inte får göra... Det vidgår forskarnas roll och betydelsen av forskarnas kommunikation till de olika målgrupper....." Per Bratland kommenterer dette og sier at vi nettopp nå, og akkurat i forbindelse med forskningens kontaktlinjer, står overfor en helt sentral korsvei i samfunnsutviklingen. Det pågår for tiden en avbalansering av trekanten - politikerne-forskningen-opinionen. Denne avbalansering avgjør i realiteten hvem som skal styre et land i fremtiden. Men dessverre er problemstillingen ikke helt erkjent, skjønt utdannelsessamfunnet i sin verste utgave lurere like rundt hjørnet og vil melde seg hvis man ikke finner de riktige løsninger.

III. Forskning.

Tradisjonelt er forskningen bygget opp som ledd i universitetenes og høgskolenes virksomhet, og har utviklet seg i sammenheng med undervisningen som den danner grunnlaget for.

Den forskning som har utviklet seg utenfor universi-

teter og høgscoler, har sitt utspring i brukerinteresser, ofte med en begrenset målsetting, og dens organisasjon er preget av det. Forskningen ved universitetene og høgscolene derimot er i mindre grad organisert ut i fra brukerinteresser, likevel yter denne vesentlige bidrag til formålsbestemt forskning, både gjennom det generelle materiale den legger fram og direkte gjennom oppdrag. Dette bør man legge seg på sinne i diskusjonen om valget mellom forskning i tilknytning til universiteter og høgscoler eller forskning lagt til næringslivet.

Før siste krig var forskningen utenfor universitetene og høgscolene av ytterst beskjedent omfang. Det organisasjonsmønster vi nå har, er stort sett et etterkrigsfenomen. I dette forum skulle det ikke være nødvendig å gå inn på denne utvikling i detalj, jeg går ut fra at man kjenner forhistorien til opprettelsen av de tre forskningsråd og hvordan disse har utviklet seg.

Man har allerede en tid vært oppmerksom på at det organisasjonsmønster som forskningen har utviklet, må tilpasses nye forutsetninger. Ett av de forhold som er nye, er den store tilgang på personell kvalifisert for forskningsinnsats vi vil få allerede ved begynnelse av 1970-årene. Det store antall studenter vi fikk i 60-årene, vil nå gjøre seg gjeldende på arbeidsmarkedet og gi bredere grunnlag for forskerrekutteringen. Denne ressurs står snart til disposisjon for samfunnet. En riktig disponering av den så vel ut i fra den enkeltes som samfunnets hensyn vil være avgjørende for utviklingen av utdannelsessamfunnet.

Når det gjelder forskning, er det vanskelig å fastlegge generelle kriterier for prioritering og arbeidsdeling ut over det som følger av undervisningsopplegg.

Visse forskningsområder peker seg ut som naturlige for de enkelte universiteter. For universitetet i Tromsø, for nok en gang å vise til det, vil f.eks. kosmisk fysikk peke seg ut p.g.a. beliggenheten. Det er jo også allerede utviklet en betydelig virksomhet på dette felt. Videre er de oppgaver som knytter seg til Nordkalotten, fra etnografi og språkstudier til fiske- og havforskning og på det plante- biologiske område i tilknytning til forsøksgården Holt som man nå får integrert i universitetet. Fra Nordisk Råd husker jeg diskusjonene om behovet for spesifikk arktisk forskning særskilt innen medisinen - man var på leting etter begrunnelse for et "arktisk universitet i Finland".

I fjernsynet så jeg nylig et interessant intervju Erik Bye hadde med professor Thiel i Alaska. Det slo meg hvor særegen den biologiske balansen er i Arktis. Ikke minst med hensyn til intensivert utnytting av ressurser i Arktis - ligger det kanskje store forskningsoppgaver på dette område som kunne høve for Tromsø. - Men dette er naturligvis en legmanns betraktninger!

For andre universiteter er det andre forskningsområder som peker seg ut, p.g.a. naturforhold, tradisjon eller av andre grunner. Men likevel blir prioriteringen av de forskjellige forskningsoppgaver både innenfor den enkelte institusjon og institusjonene imellom en av de vanskelige oppgaver både for institusjonene og for myndighetene. Her kommer også forholdet til institusjoner utenfor universitetene inn. I tillegg til institusjonene selv og de sentrale myndigheter er det i etterkrigstiden utviklet et omfangsrikt apparat for forskningsstyring. Jeg har i

tankene de tre forskningsråd og Hovedkomitéen for norsk forskning. Forskningsrådene disponerer selv betydelige forskningsmidler og har derved fått mulighet for direkte å påvirke forskningsprioriteringen. Hovedkomitéen er i første rekke Regjeringens rådgivende organ og vil bl.a. få som oppgave å forhåndsvurdere forskningspostene i statsbudsjettet og de rullerende langtidsbudsjetter.

Det fins en rekke omfattende forskningsoppgaver som både er tverrvitenskapelige og berører fagområder som administreres av forskjellige departementer. Slike oppgaver må tas opp til løsning på et samlet nasjonalt grunnlag. Vi har i dag ikke noe forskningsorgan med den nødvendige autoritet og virkemidler til disposisjon for den slags koordinering. Hovedkomitéen for norsk forskning har tatt opp dette spørsmålet og har selv påtatt seg å stå som koordineringsorgan inntil andre løsninger finnes.

En koordinering av forskningen med sikte på løsning av slike tverrgående samfunnsproblemer omfatter også koordineringen med selve handlingsprogrammet. Etter opptak fra Hovedkomiteens arbeidsutvalg vil nå Regjeringens forskningsutvalg gå inn for at det opprettes styringsgrupper for de enkelte forskningsområder, knyttet til Hovedkomitéen. Disse forslag overveies av Hovedkomitéen for norsk forskning, og Regjeringen er innstilt på å ta dem opp til alvorlig drøfting når Hovedkomitéens vurdering foreligger.

trikts-
skolene.

Som nevnt innledningsvis hadde vi nettopp i går stortingsdrøfting om distriktshøgskolene. Jeg ser på distriktshøgskolene som en interessant nyskapning i vårt utdannelsessystem og et vesentlig framskritt i vårt arbeid

for også på dette område å levendegjøre våre demokratiske prinsipper. Det utdanningssamfunn som vi nå står på terskelen til, utgjør en utfordring til så vel politikerne og pedagogene som til den enkelte samfunnsborger.

Det er mangesidige og ofte kontroversielle problemer vi her får å hankses med. Vi må f.eks. finne fram til utdanningssystemer som gir anledning både til allmenn-utdannelse og spesialutdannelse. Vi skal innpasse etter-utdannelse og voksenopplæring - for å nevne noen av problemene. Skillet mellom yrkessituasjon og utdanningssituasjon er i ferd med å utviskes. Jeg både tror og ønsker at vi i løpet av 70-årene kommer dit hen at det blir nesten like naturlig for voksne og eldre å søke til skole og utdannelse som det hittil har vært for barne- og ungdomskullene.

For å kunne realisere et slikt fleksibelt utdannings-samfunn må vi skape nye skoleformer. Jeg er klar over at man ikke uten videre bør kaste fra seg det gamle, velkjente fordi om det er velbrukt - utdanningsinstitusjonene har ved sin tradisjon en stabiliserende virkning på så vel lokal-samfunn som det nasjonale liv. Likevel tror jeg at vi må være særdeles årvåkne overfor nye muligheter.

Det er i tråd med dette at Regjeringen nå går sterkt inn for større bevilgninger til forskning og forsøk i skolen. Jeg kan vise til to meldinger til Stortinget i vår om dette, den siste passerte Statsråd for en uke siden.

I stortingsdebatten i går kom det sterkt til syne at det er delte oppfatninger om vi har grepet saken riktig an. Det gjelder så vel pedagogiske mønstre som det organisatoriske og lokaliseringspolitiske. Plasseringen av skolene stod i går sterkt i brennpunktet - for alle de steder som er interessert i å få distriktshøgskole, og som ikke får det,

representerer enhver fastlegging av plasseringsspørsmålet en skuffelse. Det er mange bygder som gjerne vil ha nyskapningen, ja, byer også. Men jeg håper at vi skal komme over disse problemene så snart distriktshøgskolene er etablert, og at det vil lykkes å gi dem et innhold og en appell som vil inspirere skoleledelse, elever og initiativtakere til denne skoletype.

Ett av de mange mål vi setter oss med våre distriktshøgskoler er å skaffe fageksperter en mulighet for etterutdannelse av allmenn karakter. De som er ferdige med sitt fagstudium, som ingeniør, lege, revisor eller filolog, kan gjennom denne skoletype få høve til å skaffe seg en bred innsikt i samfunns- og samlivsspørsmål, ved et semester eller to som tilleggsstudium.

Elevdemokrati.

I dette foredrag om utdannelsessamfunnet i 70-årene kan jeg ikke unnlate å komme inn på spørsmål om såkalt demokrati i skolen og de tilgrensende problemer som er blitt gjort til gjenstand for stor publisitet i de siste 2-3 årene her i Norge og i Vesten for øvrig. Det har vært tale om studentopprør - studentstreiker og okkupasjon av universitetslokaler i demonstrasjonsøyemed har forekommet både hos oss og andre. Som så ofte i livet ellers har vi her å gjøre med et handlingssett som ikke forklares ved et enkelt motiv, det er et kompleks av årsaker. Jeg vil ikke i dette forum våge meg inn på noen detaljert analyse av handlinger og motiver for studentaksjonene bare peke på enkelte iøynefallende forhold for oss som sitter i administrasjonen.

De uttrykk for misnøye som er kommet sterkest fram, har i de fleste tilfeller hatt sin kilde ved større uni-

versiteter og høgskoler der enkeltstudenten sier seg å bli redusert til et nummer i det hele med små muligheter for personlig kontakt av den type han ønsker. Enkeltindividet føler seg fortapt i den store masse og vil lett kunne la seg påvirke til aksjoner som gir utløsning for et protestønske, nærmest uansett hva det skal protesteres mot. Derfor kan vi se såpass inkonsekvente holdninger som den ene dag demonstrasjoner mot det bestående samfunn, det de kaller "the establishment", og næringslivet, med dets økonomisk orienterte målsetting, og neste dag aksjoner mot det samme samfunn fordi studentene ikke får større del av velferdskaka som dette samfunn har fremskaffet.

Videre må vi vel innrømme at studentene og elevene lett kan finne grunnlag for protester i undervisningsopplegg, studieordninger, lærebøker og pensum. Slik verden omkring oss forandrer seg, vil det ikke være lett å tilpasse alt i tilstrekkelig raskt tempo. Det skal visstnok være fastslått av pedagogiske forskere at det tar 30 år fra et faktum blir erkjent til det glir inn i undervisningen ved høgskoler og universiteter.

I diskusjonen med studentene om deres økonomiske situasjon - er spørsmålet om studielønn reist. Dette gir grunnlag for prinsipielle betraktninger - av mange slag.

Det er hevdet av enkelte at dersom et menneske vil studere for fortrinnsvis "å utvide sin åndelige horisont" så er dette en form for konsum som den enkelte bør bekoste selv - som annet konsum.

Jeg har i drøftingen med studentene kastet frem som frimodig ytring at - vel la oss diskutere lønn i utdannelsestiden som en kontrakt med samfunnet - men da en kontrakt som innebærer også konkrete forpliktelser.

En kunne kanskje være at den ferdige kandidat måtte forplikte seg til en viss plikttjeneste for det samme samfunn. Vedkommende måtte da fraskrive seg noe av den frihet han i dag har til å høste fordeler av de best betalte arbeidsplasser verden over. Dette er jo et u-landsproblem i egentlig forstand. Professor Kringlen har f.eks. pekt på at uten leger og sykepleiersker fra India og andre u-land ville den engelske National Health Service bryte sammen, og at for U.S.A.'s vedkommende er situasjonen slik at 50.000 leger eller 1/6 av totalantallet er utdannet ved utenlandske universiteter. Ved sykehusene i New-Jersey er 75 % av legene fra utlandet.- mange fra u-land - som selv har katastrofal legemangel!

I enkelte slike relasjoner er også Norge u-land - så slik bedømt er jeg slett ikke sikker på at vi nasjonale økonomisk ville tape noe på å innføre studielønn.

Men denne saken har naturligvis og mange andre sider.

Avslutning.

Det er tidligere pekt på at utbyggingen av undervisnings- og forskningsinstitusjonene er et viktig ledd i enhver utvikling av et samfunn.

Skole og universitet må således løse sin del av samfunnets problemer. Utdanningssamfunnets uheldige sider trer tydeligere fram jo mer omfattende og totalt det blir. Men disse problemene kan ikke løses gjennom en restriktiv utdanningspolitikk. Oppgaven må løses gjennom positive tiltak. Utdanningen, fra den laveste til den høyeste, må gis et meningsfylt innhold. Universitetene har den oppgave å sørge for at fundamentet for denne utdanning er til stede. Det er deres viktigste samfunnsoppgave.

Det skulle gå fram av det som er sagt tidligere

hvorfor det reises et universitet i Tromsø. Men et stortingsvedtak om å reise universitetet er ikke tilstrekkelig til å skape en institusjon som kan fylle sine oppgaver. Det vil ta tid og det vil kreve betydelige investeringer og innsats både fra statens side og fra deres side som skal reise institusjonen i praksis. Det er viktig at de som får ansvaret for denne utbygging, ikke taper av syne hva hensikten er med å reise et universitet i Tromsø, og at ingen planer låses så fast at de ikke gis muligheter for en tilpassing til de oppgaver som melder seg for institusjonen. Ingen bør være i tvil om at disse oppgaver også for denne institusjon vil endre karakter i takt med nye behov. Vår innsikt i framtidens problemer er begrenset, men utviklingen stopper ikke opp ved det stadium vi befinner oss på i dag like lite som på noe stadium tidligere. Et universitet må ikke isolere seg fra utviklingen, og heller ikke godta den som gitt. Det skal selv påvirke utviklingen gjennom sin virksomhet og de verdier det står for.